Conclusies van de Advocaat-Generaal

M. LAGRANGE

7 juni 1961

Vertaald uit het Frans

Mijnheer de President, mijne heren Rechters,

De door verzoeksters aanhangig gemaakte beroepen, welke bij beschikking van Uw Hof zijn gevoegd, hebben alle hetzelfde doel: de veroordeling van de Hoge Autoriteit tot vergoeding van de schade welke verzoeksters menen te hebben geleden doordat zij te laat en onvolledig zijn ingelicht omtrent het zogenaamde vereveningstarief en omtrent de vereveningsbijdragen, die verschuldigd zijn over uit de Gemeenschap afkomstig schroot dat zij tussen 1 april 1954 en 31 maart 1959 in haar ondernemingen hebben verwerkt.

Deze vordering tot schadevergoeding is gebaseerd op artikel 40 van het Verdrag. Verzoeksters zijn van mening dat de Hoge Autoriteit een dienstfout heeft begaan waarvoor de Gemeenschap aansprakelijk is doordat zij niet tijdig heeft medegedeeld welk – bovendien nog voorlopige – bedrag zij verschuldigd waren uit hoofde van de schrootverevening, waardoor zij gedwongen waren haar prijsschalen en verkoopvoorwaarden te publiceren zonder ook maar enigszins rekening te kunnen houden met de premie die later van haar zou worden opgeëist. Een berekening of begroting van het schadebedrag ontbreekt: het Hof wordt verzocht tot dat doel een deskundige te benoemen, die tot taak zal hebben

> „vast te stellen welke schade verzoeksters hebben geleden doordat zij haar ijzer- en staalproduktie hebben moeten verkopen zonder het bedrag van de vereveningspremie aan haar afnemers te kunnen doorberekenen".

Eerst rijst een prealabele vraag, welke de verjaring betreft.

De geachte hoogleraar die als raadsman voor de Hoge Autoriteit optreedt, heeft, gelijk Gij U zult herinneren, in zijn pleidooi gewezen op de vijfjarige verjaring van artikel 40 van het Statuut van het Hof:

> „De vorderingen bedoeld in de eerste twee alinea's van artikel 40 van het Verdrag verjaren door het verloop van vijf jaren nadat het feit, waarop zij berusten, heeft plaatsgehad. De verjaring wordt onderbroken, hetzij door het bij het Hof ingediende verzoekschrift, hetzij door het daaraan voorafgaande verzoek, dat de benadeelde kan richten tot de bevoegde instelling van de Gemeenschap."

Een „voorafgaand verzoek" heeft in casu ontbroken; derhalve dient te worden uitgegaan van de data van indiening der beroepen, die gelegen zijn in het tijdvak tussen 30 september 1960 en 12 januari 1961. De datum waarop het „feit, waarop de vorderingen berusten, heeft plaatsgehad" is door verweersters raadsman niet nauwkeurig aangegeven. Ons inziens kan dit niet de datum zijn waarop het vereveningsstelsel in werking is getreden. De vorderingen zijn gegrond op de stelling dat te laat mededeling is gedaan van het vereveningstarief en van de bijdagen, die op de verschillende afrekeningstijdvakken betrekking hadden. De vroegste datum die in aanmerking komt is dus het tijdstip waarop elk afrekeningstijdvak een einde nam, dat wil zeggen het einde van iedere maand vanaf 1 april 1954, datum van inwerkingtreding van het stelsel. Aldus zou slechts een gedeelte van de vorderingen tot schadevergoeding, namelijk die welke betrekking hebben op de maandelijkse afrekeningstijdvakken die meer dan vijf jaar aan de datum van indiening der beroepen voorafgingen, door de verjaring worden getroffen.

Het komt ons evenwel voor dat deze exceptie, welk eerst na het sluiten van de schriftelijke procedure bij pleidooi is voorgedragen, niet ontvankelijk is. In de eerste plaats immers omvat de procesgang voor Uw Hof twee gedeelten, namelijk een schriftelijk en een mondeling, doch in laatstgenoemd gedeelte mogen alleen de middelen welke tijdens de schriftelijke procedure zijn voorgedragen worden ontwikkeld of uitgewerkt, en zelfs dit alleen met enige beperkingen, voor zover het nieuwe middelen betreft (artikel 42 Reglement voor de procesvoering).

In de tweede plaats zijn wij van mening dat het hier geen vraag van openbare orde betreft. Artikel 2223 van de Franse Code Civil (artikel 1987 B.W.) bepaalt:

„De rechter mag ambtshalve het middel van verjaring niet toepassen."

In Frankrijk is deze regel weliswaar volgens vaste rechtspraak niet van toepassing in het strafrecht, doch wel, volgens niet minder vaste rechtspraak, op het gebied van het administratiefrecht waar

niettemin het begrip openbare orde in het algemeen een ruimere strekking heeft: alleen de bevoegde instantie, bijvoorbeeld voor staatsschulden de minister of de ambtenaar die te dien einde is gemachtigd, heeft het recht beroep te doen op wat in verband met de lengte van de termijn (vier jaar) genoemd wordt de „déchéance quadriennale", welke op het huidige tijdstip de verjaringstermijn is voor de schulden van de Staat. Zelfs is door de rechter beslist, dat een opmerking in een gedingstuk niet voldoende was: vereist is een bijzondere beslissing van de bevoegde instantie, waarbij een beroep wordt gedaan op verjaring (Conseil d'Etat, 21 juli 1934, Gouvernement van Indo-China, Recueil, blz. 852).

Wij zijn niet voldoende op de hoogte van de stand van het recht in de andere landen van de Gemeenschap. Doch wij menen dat de verjaring daar in het burgerlijk recht evenmin als van openbare orde wordt beschouwd: de schuldenaar moet er zich op beroepen. Voorts gaan wij er van uit dat, daar de aansprakelijkheid van de overheid in alle landen van de Gemeenschap behalve in Frankrijk tot de bevoegdheid van de gewone rechtbanken behoort, in die landen de regels van het burgerlijk recht gelden.

Wij achten geen bijzondere grond aanwezig om de openbare middelen van de Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal in bescherming te nemen door middel van een buitengewoon privilege, dat zelfs niet bestaat voor de bescherming van de nationale overheidsfinanciën.

Wij komen thans tot het onderzoek van de zaak ten gronde.

Wat in de eerste plaats het standpunt van de doctrine omtrent artikel 40 betreft, zij het ons vergund te verwijzen naar de algemene opmerkingen die wij hieraan hebben gewijd in onze conclusie in de zaak 23-59, F.E.R.A.M. (Jur. V blz. 563-568) en welke blijkbaar in het arrest impliciet zijn gevolgd. Voorts zult gij ongetwijfeld de gelegenheid hebben, Uw eigen standpunt ter zake nader te ontwikkelen bij de hangende beraadslagingen over de zaak Vloeberghs.

Opgemerkt moge slechts worden dat, anders dan de Hoge Autoriteit in de schriftelijke stukken heeft beweerd, het niet juist is dat

de Franse rechtspraak gewoonlijk de eis stelt van grove schuld (faute lourde) voor de aansprakelijkheid van de overheid: integendeel wordt meestal genoegen genomen met „normale" schuld. Daarentegen is het wel waar, dat de vereiste graad van onzorgvuldigheid verschilt, met name naar gelang van de aard van de betrokken instantie, de problemen waarmede die instantie te kampen heeft en aan de andere kant de mate van bescheming die de geschonden belangen behoeven. Het komt er steeds op aan, het algemene belang en de individuele belangen tegen elkaar af te wegen.

Ons inziens behoeft in het geval van het schrootvereveningsstelsel niet de eis van „grove" schuld (faute lourde) of van een „bijzonder ernstige" dienstfout te worden gesteld. Het betreft hier een uitvoerende dienst die op normale wijze voor zijn handelingen behoort te kunnen worden aansprakelijk gesteld, zulks in overeenstemming met het gewicht der in geding zijnde belangen. Omgekeerd brengt het feit dat het systeem uiterst gecompliceerd is en dat bij een behoorlijk functioneren onvermijdelijk vertragingen optreden, ons inziens met zich mede, dat het bewijs moet worden geleverd van een verzuim dat voldoende is bepaald zonder „niet te verontschuldigen" te zijn.

Dit vooropgesteld zijn wij van mening, dat in casu zorgvuldig dient te worden onderscheiden tussen de vraag of het optreden van de Hoge Autoriteit onwettig is en de vraag of andere elementen zoals nalatigheid, gebrekkige organisatie van de betrokken instantie, enz. in geding zijn. De geachte raadsman van verzoeksters heeft, met de scherpzinnigheid welke wij van hem gewend zijn, dit onderscheid zeer wel opgemerkt. Ook al bestaat er — gelijk hij stelt — in zekere zin een verband tussen deze beide aspecten, niettemin zijn zij onafhankelijk en staan zij in juridisch opzicht los van elkaar.

Indien de schade rechtstreeks voortvloeit uit een beschikking die is vernietigd, is vergoeding alleen mogelijk op de wijze als voorzien in artikel 34. Ingevolge dit artikel is de Hoge Autoriteit

> „gehouden de maatregelen te nemen, die de tenuitvoerlegging van de beslissing tot vernietiging met zich medebrengt",

hetgeen zij, zoals Gij weet, heeft gedaan in de vorm van de beschikking 13-58 van 24 juli 1958, welke volgens Uw arrest van 17 juli 1959 in de zaak 36-58 e.v. rechtsgeldig is. De ondernemingen hebben er alleen dan recht op, dat

> „op een billijke wijze het nadeel (wordt hersteld) dat het onmiddellijke gevolg is van de vernietigende beschikking..... en (dat) zonodig een rechtvaardige schadevergoeding (wordt toegekend)"

in geval aan de vernietigende beschikking

> „naar het oordeel van de Hoge Autoriteit een fout kleeft van zodanige aard dat zij een aansprakelijkheid voor de Gemeenschap medebrengt"

en dat alleen bij een

> „onmiddellijk en bijzonder nadeel".

Het is waar, dat de verordenende beschikkingen van de Hoge Autoriteit niet zijn vernietigd: zij zijn slechts onwettig verklaard – na het opwerpen van de exceptie van onwettigheid – en vervolgens door de Hoge Autoriteit – die daartoe gerechtigd en ongetwijfeld ook verplicht was – ingetrokken voor zover het Hof de onwettigheid had uitgesproken. Het staat ons inziens vast, dat de regels van artikel 34 ook voor een soortgelijk geval gelden.

Dit toepassingsgebied van artikel 34 omvat alle schade die de ondernemingen mogelijkerwijze hebben geleden op de enkele grond van het oponthoud – van „verzuim" willen wij niet spreken, daar dit woord voor tweeërlei uitleg vatbaar is – dat het gevolg was van de verplichting van de Hoge Autoriteit om, ter uitvoering van Uw arresten, de ten onrechte verleende delegatie van bevoegdheid in te trekken en alle berekeningen van het vereveningsstelsel te herzien. De enkele lezing van het *Publikatieblad* van 24 augustus 1960 toont op welsprekende wijze aan, hoe omvangrijk en ingewikkeld deze werkzaamheden geweest zijn.....

Derhalve rijzen de volgende twee vragen:

1) Heeft de onwettigheid die volgens Uw arresten 9 en 10-56 van 13 juni 1958 kleeft aan de verleende delegatie van bevoegdheid

het karakter van een „fout van zodanige aard dat zij een aansprakelijkheid voor de Gemeenschap medebrengt"? Wij zijn geneigd deze vraag bevestigend te beantwoorden.

2) Hebben verzoeksters ten gevolge hiervan een „onmiddellijk en bijzonder nadeel" geleden? Een „onmiddellijk" nadeel wel, doch ons inziens geen „bijzonder" nadeel: alle ijzer- en staalondernemingen van de Gemeenschap, die alle bij het verplichte vereveningssysteem waren aangesloten, zijn door de onwettigheid getroffen. De omvang van de schade is uiteraard voor elke onderneming verschillend, doch naar zijn aard is deze schade niet een „bijzonder nadeel" voor een bepaalde onderneming of voor een zekere groep van ondernemingen: alle ondernemingen hebben noodzakelijkerwijze de gevolgen te dragen van het oponthoud dat nodig was geworden doordat alle berekeningen moesten worden herzien ten gevolge van de „terugneming" door de Hoge Autoriteit van de bevoegdheden welke zij ten onrechte had gedelegeerd en van de uitoefening – uiteraard met terugwerkende kracht – van deze bevoegdheden. Kan men stellen dat de schade verschillend geaard is en een groter omvang heeft voor de ondernemingen die, zoals verzoeksters, hun schroot voornamelijk of uitsluitend van de binnenlandse markt betrekken? Dit is niet zeker, daar de herziening mede betrekking heeft op het ingevoerde schroot dat door het Vereveningsfonds werd overgenomen en derhalve ook de ondernemingen raakt, die gebruik maakten van importschroot.

Indien gij U bij mijn betoog kunt aansluiten, komen alleen die feiten in aanmerking om als grondslag te dienen voor de aansprakelijkheid wegens dienstfout, die – geheel afgezien van de vraag of het systeem als zodanig in strijd is met het Verdrag – betrekking hebben op de gang van zaken bij de vereveningsinstelling, met inachtneming van de verschillende ter zake geldende beschikkingen.

In dit verband kent gij de opvatting van verzoeksters, welke vooral tijdens de schriftelijke procedure naar voren is gebracht: volgens artikel 60 van het Verdrag, zoals dit in het arrest 1-54 is geïnterpreteerd, zijn de ondernemingen verplicht in hun prijsschalen de werkelijke prijzen te publiceren, waardoor zij gedwongen zijn hun

kostprijs nauwkeurig te berekenen en van alle bestanddelen van de produktiekosten op de hoogte te zijn. Op grond van de door de organen van Brussel en de Hoge Autoriteit gevolgde methode werd iedere nauwkeurige berekening der produktiekosten onmogelijk door het uitstel van enige maanden en soms van enige jaren, waarmede voor elk afrekeningstijdvak de berekening van het vereveningstarief en van de hoogte der te betalen bijdrage gepaard ging. Deze toestand bleek te meer onhoudbaar doordat de vereveningspremie, die aanvankelijk gering was, spoedig steeg tot het volstrekt onvoorzienbare bedrag van 13 dollar per ton, hetgeen ongeveer een belasting betekent van 8 lire per kg bij een totale kostprijs van 20 lire, terwijl de winst soms niet meer dan een lire bedraagt. De verplichting tot publikatie van de werkelijke prijzen belette verzoeksters uiteraard, het grootste gedeelte van de last die de vereveningsbijdrage vertegenwoordigde in de verkoopprijzen door te berekenen en op deze wijze ten laste van haar afnemers te brengen.

Alvorens aan de hand van de feiten na te gaan of in casu aan de vereisten voor een dienstfout is voldaan en, zo ja, of daardoor schade is ontstaan, dient de volgende rechtsvraag te worden beantwoord: moet voor artikel 40 (waarmede wij ons thans uitsluitend hebben bezig te houden), evenals voor artikel 34, de eis worden gesteld van een „onmiddellijk en bijzonder" nadeel? Eigenlijk geldt de vraag alleen voor het element „bijzonder", daar algemeen wordt aangenomen dat een nadeel dat slechts op indirecte (niet onmiddellijke) wijze ontstaat, geen recht op schadevergoeding geeft.

Wij mogen deze moeilijke vraag in Uw bijzondere aandacht aanbevelen. Na rijp overleg zijn wij van mening dat er geen aanleiding bestaat, voor de toepassing van artikel 40 als afzonderlijke eis te stellen dat er sprake is van een „bijzondere" schade.

In de eerste plaats zwijgt artikel 40 op dit punt, in tegenstelling met artikel 34. Het luidt geheel algemeen:

> „ingeval schade (zonder meer) is ontstaan bij de uitvoering van dit Verdrag door een dienstfout van de Gemeenschap":

de tegenstelling tussen deze bewoordingen en die van artikel 34 is opvallend. Artikel 40 bevat de algemene rechtsregel van het Verdrag

op het gebied van de niet-contractuele aansprakelijkheid; artikel 34 is een lex specialis en betreft het bijzondere geval van schade die voortvloeit uit een beschikking die is nietigverklaard, indien de tenuitvoerlegging van het arrest tot vernietiging niet voldoende is om, niettegenstaande de terugwerkende kracht die deze tenuitvoerlegging noodzakelijkerwijs met zich brengt, een behoorlijke schadevergoeding te verzekeren.

Indien voorts wordt gelet op het nationale recht, blijkt dat in geval van schade die is veroorzaakt door een fout van de administratie niet de eis wordt gesteld van een bijzondere schade. Aldus de rechtspraak van de Franse Conseil d'Etat (Société aéronautique de l'Atlantique, 3 december 1958, Recueil blz. 460; Société Brodard et Taupin, 21 mei 1954, Recueil blz. 293, met de conclusie van Letourneur in de Revue Droit social, 1954, blz. 468). Odet vermeldt deze regel (blz. 463) en voegt hieraan toe, dat het bestaan van een bijzonder nadeel alleen is vereist bij risico-aansprakelijkheid, niet bij aansprakelijkheid op grond van schuld. Het vereiste van het bewijs van een bijzondere schade is, in geval van risico-aansprakelijkheid, de keerzijde van het feit, dat niet het bewijs van schuld behoeft te worden geleverd. Dit onderscheid vormt, gelijk gij ziet, een volkomen logisch en goed sluitend systeem.

Het schijnt dat in het Italiaanse recht, zowel wat het privaatrecht als wat de aansprakelijkheid voor onrechtmatige daad der overheidslichamen betreft, het begrip „bijzonder nadeel" niet bestaat: de schade moet van individuele aard zijn, hetgeen iets geheel anders is. Naar Duits recht wordt de eis van een bijzondere schade noch in het burgerlijk recht noch in het administratiefrecht gesteld. Naar Luxemburgs recht is de aansprakelijkheid van de Staat alleen in geding bij een „onmiddellijk" nadeel.

Het komt ons voor dat het beginsel volgens hetwelk elke onrechtmatige daad recht geeft op schadevergoeding zodra er een rechtstreeks causaal verband bestaat tussen de onrechtmatige daad en de schade, een algemeen rechtsbeginsel is dat zich niet beperkt tot de aansprakelijkheid van de overheid: deze regel is met name vervat in artikel 1382 van de Franse Code Civil.

Wij stuiten evenwel nog op een moeilijkheid, die samenhangt met het relatief beperkte karakter van de Gemeenschap. Deze omvat, in tegenstelling met een Staat, slechts een beperkt aantal „onderdanen", namelijk de kolen en staal producerende ondernemingen, die tevens de enige „belastingplichtigen" van deze Gemeenschap zijn. Het is geoorloofd zich af te vragen of het zin heeft de schade, die door een collectiviteit aan alle of althans, gelijk in casu, aan de helft harer leden wordt toegebracht, ten laste te brengen van deze zelfde collectiviteit: in wezen komt dit er op neer, dat de kolenondernemingen van de Gemeenschap worden belast met de helft van de schade die is geleden door de staalondernemingen van deze zelfde Gemeenschap, welke de andere helft definitief voor hun rekening nemen (eenvoudshalve redeneren wij alsof de algemene heffing gelijkelijk was verdeeld tussen de kolen- en de ijzer- en staalondernemingen).

Deze tegenwerping dient evenwel te worden verworpen. In de eerste plaats is zij in strijd met het beginsel van solidariteit dat aan de Gemeenschap ten grondslag ligt. In de tweede plaats berusten de financiën van de Gemeenschap op een basis die zeker zo ruim is, dat de betaling van een schadevergoeding, zelfs indien het om een hoog bedrag gaat, niet noodzakelijkerwijs tot gevolg heeft dat de heffing automatisch wordt verhoogd met een bedrag gelijk aan deze schadevergoeding. Ten slotte zou bedoelde tegenwerping alleen dan enig gewicht in de schaal leggen, indien de schade verhoudingsgewijs voor elke onderneming gelijk was, bijvoorbeeld indien de schade werd uitgedrukt in een voor alle ondernemingen gelijk percentage van de omzet, die ten grondslag ligt aan de heffing, zodat er in feite schuldvergelijking zou plaatsvinden tussen het bedrag van de schadevergoeding die iedere onderneming ontvangt en de verhoging van de schuld uit hoofde van de heffing.

Doch dit is geenszins het geval. In de eerste plaats staat niet vast dat de schade waarmede wij ons op het ogenblik bezighouden, namelijk die welke voortvloeit uit het uitstel dat is te wijten aan een slecht functioneren van de vereveningsinstelling (niet, zoals tevoren, aan de ongeldigheid van het systeem) – dat deze schade niet van bijzondere aard is. De instelling kan ten opzichte van de ene onder-

neming of groep van ondernemingen slechter hebben gefunctioneerd dan ten opzichte van de andere: het ene regionale bureau kan meer vergissingen hebben gemaakt dan het andere, enz. Doch zelfs aangenomen dat de schade niettemin in geen geval het karakter aanneemt van een bijzondere schade, is het duidelijk dat de omvang van de schade, relatief gezien, verschillend zal zijn naar gelang van de ondernemingen en van allerlei omstandigheden: de verhouding tussen de datum waarop de prijslijsten zijn gepubliceerd en die waarop mededeling is gedaan van het tarief of van het te betalen bedrag, enz.. Laat ons niet vergeten, dat ieder van verzoeksters het Hof heeft verzocht door een deskundige te laten

> „vaststellen welke schade zij hebben geleden doordat zij haar ijzer- en staalproduktie hebben moeten verkopen zonder het bedrag van de vereveningspremie aan haar afnemers te kunnen doorberekenen".

Het is duidelijk dat de schade niet voor elke onderneming verhoudingsgewijs gelijk zou zijn. Zelfs indien wordt uitgegaan van grote groepen van ondernemingen, zou ongetwijfeld nog een gemiddeld verschil worden gevonden in de omvang van de schade tussen de ondernemingen die schroot importeren en die, welke binnenlands schroot verwerken. Een nauwkeurige en volledige vergoeding in elk afzonderlijk schadegeval zou derhalve leiden tot een billijke, gelijkelijk verdeelde schadevergoeding, zelfs indien in verband daarmede het heffingstarief op uniforme wijze zou moeten worden verhoogd.

Ziehier de redenen op grond waarvan wij van mening zijn dat voor de toepassing van artikel 40 niet de eis van een „bijzonder" nadeel behoeft te worden gesteld. Het ware bovendien ongewenst, indien de „souvereiniteitsoverdracht" waaraan de ondernemingen van artikel 80 onderworpen zijn geweest vergezeld zou gaan van een achteruitgang van de rechtsbescherming die zij genoten toen hun „souverein" nog een van de Lid-Staten was.

Thans kunnen wij ons wijden aan de vraag of aan de vereisten voor de aanwezigheid van dienstfout en eventueel van schade is voldaan.

In de eerste plaats dient een onduidelijkheid te worden weggenomen met betrekking tot het woord „verzuim" (ritardo), dat in

het bijzonder is gebruikt in de tekst van de aan partijen gestelde vragen. Bij pleidooi is namens de Hoge Autoriteit opgemerkt, dat het verzuim een van de vormen is van het niet nakomen van een verplichting (artikel 1218 Codice Civile). Doch hier – aldus werd betoogd – is geen sprake van een vervaltermijn, daar voor de mededeling van het vereveningstarief aan de ondernemingen geen tijdslimiet is gesteld.

Dit is heel juist. Doch het is duidelijk dat het woord „verzuim" hier niet in een juridische betekenis is gebruikt: het Hof wilde slechts weten, welke termijn of liever (daar ook het woord „termijn" een rechtsterm is) welk tijdsverloop zich in feite bevond tussen de verschillende afrekeningstijdvakken en de datum waarop de mededelingen betreffende het beloop der daarop betrekking hebbende bijdragen werden ontvangen.

Partijen verschillen van mening omtrent de wijze van berekening van dit tijdsverloop. Verzoeksters berekenen het aantal dagen dat verloopt tussen het einde van iedere maand van het afrekeningstijdvak en de betekening van het vereveningstarief. Op deze wijze komen zij tot wat zij noemen een „gemiddeld verzuim" van 98 dagen in 1954, 66 dagen in 1955, 57 dagen in 1956, 65 dagen in 1957 en 115 dagen in 1958. De Hoge Autoriteit gaat uit van het tijdsverloop tussen het einde van het afrekeningstijdvak en de datum waarop mededeling is gedaan van het bedrag van de daarop betrekking hebbende bijdrage.

Een ander verschil betreft de toepassing van de later ingevoerde aanvullende tarieven en vloeit hieruit voort, dat verzoeksters voor de berekening van de termijn uitgaan van het oorspronkelijke afrekeningstijdvak, hetgeen tot gevolg heeft dat het „verzuim" een periode van verscheidene jaren omvat.

Het probleem dient zowel uit juridisch als uit feitelijk oogpunt te worden beschouwd.

Uit juridisch oogpunt bekeken heeft de Hoge Autoriteit bij haar achtereenvolgende beschikkingen het Fonds of de Hoge Autoriteit

zelf gemachtigd, het vereveningstarief te wijzigen en ook de voorlopige tarieven te herzien (bijvoorbeeld beschikkingen 3 en 4-60 en 20-60, artikel 3). Voorts zijn het beginpunt en de duur van het afrekeningstijdvak eveneens gewijzigd (vgl. beschikking 38-59, artikelen 2 sub 1 en 3, beschikking 19-60, artikel 1), zodat in ieder geval, gelijk prof. Stolfi in zijn pleidooi heeft gezegd,

> „het beginpunt voor de berekening van de betreffende termijn nimmer kan samenvallen met de vervaldatum in de maand die in aanmerking wordt genomen".

Deze achtereenvolgende wijzigingen zijn ten dele het gevolg van de ingrijpende wijzigingen die het vereveningssysteem heeft ondergaan: zo moet volgens de beschikking 26-55, artikel 3, eerste lid, de premie voor de zgn. „gietijzerschroot"-verevening iedere maand opnieuw voor elke onderneming afzonderlijk worden berekend, terwijl de termijn daarna door de beschikking 2-57, artikel 18 sub a, werd gebracht op drie maanden. Andere factoren speelden ook een rol, zoals bijvoorbeeld de wisselkoersen, waarvan de wijzigingen niet met de afrekeningstijdvakken overeenstemden. De tweede oorzaak van de wijzigingen ligt daarin, dat de Hoge Autoriteit genoodzaakt was met terugwerkende kracht nieuwe beschikkingen uit te vaardigen op de gebieden, waar zij haar bevoegdheden ten onrechte had gedelegeerd.

Een in dit verband ingesteld beroep zou ons inziens uitsluitend op artikel 34 kunnen berusten, doch wij hebben gezien dat de voorwaarden die dit artikel stelt in casu niet zijn vervuld.

Uit feitelijk oogpunt bekeken zijn wij van mening dat, in aanmerking genomen het uiterst ingewikkelde karakter van het systeem, de wijzigingen die er achtereenvolgens in zijn aangebracht en de noodzaak de vroegere beschikkingen te herzien, de administratie zich bij de uitvoering van de regeling niet heeft schuldig gemaakt aan nalatigheid of vergissingen heeft begaan, die aan de vereisten voor een dienstfout voldoen. In dit verband is geen enkel bewijs geleverd noch zelfs enig duidelijk omschreven bewijs aangevoerd.

Weliswaar heeft het systeem steeds een voorlopig karakter bezeten en zijn zelfs de meest recente gewijzigde tarieven nog maar

voorlopig vastgesteld. Doch dit is slechts een gevolg dat inherent is aan de aard van het systeem en aan de verschillende fundamentele wijzigingen die er in de loop van zijn bestaan in zijn aangebracht. In feite zijn de termijnen tussen de verschillende maanden waarop het tarief en de heffing betrekking hebben en de datum waarop van de dienovereenkomstig te betalen bijdrage aan de ondernemingen werd kennis gegeven als normaal te beschouwen: gemiddeld ongeveer twee maanden (behalve in het begin, toen het tarief trouwens laag was). Voorts werd de mededeling van de bijdrage vrijwel steeds voorafgegaan (en alleen in enkele gevallen gevolgd) door een mededeling omtrent het toepasselijke tarief, waardoor de ondernemingen reeds tevoren in staat werden gesteld zich een duidelijk denkbeeld te vormen omtrent het beloop van de te betalen bijdrage.

Wat de latere mededeling van het aanvullende tarief en de aanvullende bijdragen betreft, de redenen daarvan zijn U bekend. Deze bijdragen hadden in feite slechts uiterst geringe wijzigingen van de tarieven ten gevolge.

Ten slotte heb ik de indruk, dat de administratie al het mogelijke heeft gedaan om met inachtneming van redelijke termijnen het voorlopige bedrag der bijdragen ter kennis van de betrokkenen te brengen, al naar gelang de achtereenvolgende tarieven werden vastgesteld en de opgaven van de ondernemingen omtrent de gebruikte hoeveelheden werden ontvangen. Voor zover dus de ondernemingen hun bijdragen betaalden op het tijdstip waarop deze werden opgeëist, behoefden zij geen ernstige „terugslag" van de latere wijzigingen te ondervinden.

Resumerend komt het ons voor, dat niet het bewijs is geleverd van een dienstfout bij de uitvoering van het vereveningssysteem.

Onder deze omstandigheden lijkt het ons niet nodig na te gaan, welke gevolgen de produktiekosten van de wijzigingen der tarieven hebben ondergaan en in welke mate verzoeksters dientengevolge schade hebben geleden doordat, gebonden door de prijzen van haar prijsschalen als zij waren, het haar niet mogelijk was bedoelde gevolgen aan haar afnemers door te berekenen.

Wij mogen hierbij slechts aantekenen, dat niets moeilijker is dan de vraag of en in welke mate de verkoopprijs afhankelijk is van de kostprijs of van de marktprijs (welke voortvloeit uit de wet van vraag en aanbod). In casu valt slechts op te merken, dat volgens de stukken die zich in het dossier bevinden niet steeds een nauwe samenhang heeft bestaan, zelfs niet bij benadering, tussen de ontwikkeling van de prijzen in de prijsschalen van verzoeksters en het verloop van de vereveningstarieven.

Wij concluderen:

— tot verwerping der beroepen

— en tot veroordeling van verzoeksters in de kosten.